तथा हि[1] अथोल्मुकमादायाग्नीत्पुरस्तात्प्रतिपद्यते शमितैनं कण्ठे बद्ध्वोदञ्चं नयति तं वपाश्रपणीभ्यां प्रतिप्रस्थातान्वारभते प्रतिप्रस्थातारमध्वर्युरध्वर्युं यजमान इति मैत्रावरुणोऽध्रिगुप्रैषे होता चाध्रिगो ब्रह्मा च दक्षिणत आसीनः कृताकृतप्रत्यवेक्षणे एवं सर्वेषु ऋत्विक्षु व्यापृतेषु शमितृशब्दश्रवणादवश्यं तेन ऋत्विग्भ्योऽन्येनैव भवितव्यम् · उपगादर्शनं चाप्रकृतविषयम् अत्र त्वयं हेतुर्नास्ति · अपि च संज्ञपने ऋत्विक्कर्तृके सति समाख्यया तदध्वर्योः प्राप्नोति तदा च शमित्रध्वर्युसंवादे इदं नोपपद्यते अनेनाध्वर्युर्न भवति शमिता तदन्यो भवतीति · तस्मादन्यः शमितेति ॥ अपरा व्याख्या । शमितेति संज्ञाभेदात्पशुमारणमसंदिग्धमन्य एव करोतीति अतो विकर्तनं[2] चिल्यते किमृत्विग्नामिकः कुर्यात् उतान्य एवेति · तत्र पूर्वपक्षमाह विशास्ति पशुमन्यः · ऋत्विग्भ्योऽन्यः पशुविकर्तनं करोति · अतो मारणे शमितुः प्रवृत्तत्वाद्विकर्तनमपि[3] स एव करोतीत्येवं प्राप्ते सिद्धान्तमाह ऋत्वि°मित्रे वाशब्दः पक्षव्यावृत्तौ शामित्रे विकर्तनकर्मणि ऋत्विग्नामेवैकः कश्चन कर्ता स्यात् नान्यः अन्यस्यानुक्तत्वात् न क्वेवं कुत्राप्युक्तमस्ति[4] यद्धमिता विकर्तनं करोतीति यत्रान्यस्य कर्तृत्वं नोच्यते तत्र-तत्रऽर्त्विग्नामेव कर्तृत्वं भवति · उप°नाच्च पूर्ववद्व्याख्येयम् । अस्मिंश्च व्याख्याने इदं विरुध्यते यत् दैव्याः शमितार उत च मनुष्या रभध्वमित्यस्मिन्नध्रिगुप्रैषे विकर्तने शमिता सम्बोध्यते ।

विक्रयी त्वन्यः शूद्रसंयोगात् ॥४॥ विक्रयी सोमविक्रय्यपि ऋत्विग्नामेव कश्चिद्भविष्यतीत्याशङ्का[5] तुशब्देन निराक्रियते · विक्रयी ऋत्विग्भ्योऽन्य एव भवति नर्त्विग्भ्यो कश्चित् · कुतः शू°गात् पक्षे शूद्रस्यापि सोमविक्रयित्वेन संयोगात् कौत्साच्छूद्राद्वा सोमं विक्रीणातीति · शूद्रश्च निःसंदिग्धमृत्विग्भ्यो[6]ऽन्य एव तस्मात्कौत्सोऽ[प्य]न्य[7] एव ।

अङ्गान्यवद्यत्यभञ्जन् ॥५॥ अध्वर्युर्हृदयादीनि शरीरात्पृथक्करोति अङ्गानां छेदनमकुर्वन् सकलान्येवावद्यतीत्यर्थः । अविशेषात्सर्वाङ्गानामवदाने प्राप्तऽआह ·

---

१) See ३. ८. १. १. २) विवर्तनं A throughout. ३) ? °तुरप्रवर्त्तत्वाद्विवर्तन° A. °तुरप्रवृत्त° C. B (वृत्त pr. m.). ४) but see the schol. at ७. २१. ५) शंक्य ABC. ६) निःसंदिग्भ्यो ABC. ७) °त्सोऽन्य ABC.